

YAZANLARIN KÜTÜPHANESİ
TÜRK EDEBİYATININ OKUMA KÜLTÜRÜ
EDİTÖR
MEHLİKA KARAGÖZOĞLU ASLIYÜKSEK

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0492
Edebiyat: 0107

YAZANLARIN KÙTÙPHANESİ
TÙRK EDEBİYATININ OKUMA KÙLTÙRÙ

EDİTÖR
MEHLİKA KARAGÖZOĞLU ASLIYÜKSEK

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Proje Editörü
Zeynep Kevser Şerefoğlu Danış

Kapak ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Kitap Editörü
Mehlîka Karagözoğlu Aslıyüksek

Son Okuma
Turan Gönülalan

VakıfBank Kùltür Yayınları
İnkılap Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi
No: 7/A1 – Kat 13
34768 Ümraniye / İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2026

ISBN 978-625-8825-13-8

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere, Avcılar / İstanbul
Tel: 0212 412 1700
www.mega.com.tr - info@mega.com.tr
Sertifika No: 44452

1. Baskı: Eylül 2026

YAZANLARIN KÜTÜPHANESİ

TÜRK EDEBİYATININ
OKUMA KÜLTÜRÜ

EDİTÖR

MEHLİKA KARAGÖZOĞLU ASLIYÜKSEK

MEHLİKA KARAGÖZOĞLU ASLIYÜKSEK

İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi ve Tarih bölümlerinden 2006'da mezun oldu. 2009'da Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. Türk Dili ve Edebiyatı alanındaki yüksek lisansını İstanbul Üniversitesinde 2010'da, Bilgi ve Belge Yönetimi alanındaki doktorasını Marmara Üniversitesinde 2015'te tamamladı. 2022'de Doçent oldu. Edinburgh Üniversitesinde araştırmalar yaptı. Okuma kültürü, dijital kültür, kütüphanecilik, bibliyoterapi ve çocuk edebiyatı konularında çalışan Karagözoğlu-Asliyüksık, Türk Dili ve Edebiyatı alanındaki ikinci doktorasına devam etmektedir. Hâlen Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapan Karagözoğlu-Asliyüksık, Türkiye'nin geleceğinin okuma kültürü ve kütüphanelerle güzelleşeceğine inanmaktadır.

Yayımlanan kitaplarından başlıcaları şunlardır:

Dijital Kültür Ortamında Bilgi Hizmetleri ve Kütüphaneciler (2017), *Okuma Kültürü ve Kütüphaneler* (2021), *Türk Edebiyatında Kitap, Kütüphane ve Okuma Kültürü* (2021), *Yazanların Okuma Kültürü* (2024).

*“Ne başı var ne de sonu.
Sayfalar, parmaklarımın arasından kum gibi akıp gidiyor;
hiçbir sayfa ‘ilk’ değil, hiçbir sayfa da ‘son’ olmayacak.”*

Jorge Luis Borges

İÇİNDEKİLER

Önsöz	11
Kültürel Hafızanın İzinde: Okuma Kültürü Üzerine Bir Bellek İnşası	13
Mehlika Karagözoğlu Aslıyüksek	
Kalemler, Kâğıtlar, Kitaplar: Şinasi ve “Yeniliğin Alfabetesi”	19
Halil Solak	
Şair Nigâr Hanım’ın Günlüklerinde Okuma Deneyimi	37
Hüsniye Gülsev Koç	
Kâtib Çelebi’den Darwin’e ‘Feylesof’ Rıza Tevfik’in Küfedeki Kitapları	57
Abdullah Uçman	
Bir Okur Olarak Şair Mehmet Akif	75
Fulya İbanoğlu	
Değişen Okuma Tercihleri Arasında Halide Edib’in Okur Kimliği	107
İnci Enginün	
Yahya Kemal Kafka’yı Nasıl Okudu?	119
Habil Sağlam	
Bir Avangardın Entelektüel Portresi: Ahmet Hâşim’in Okuma Kültürü	183
Şevval Zeynep Ayık	
Ömer Seyfettin’in Okuma Coğrafyası	201
Ergün Tanlak	
Kirpi’nin Okudukları: Refik Halit Karay’ın Okuma Kültürü	221
Fatma Zehra Köksal	
Yakup Kadri’de ‘Hayatın Ayrılmaz Bir Parçası’ Olarak Okuma Serencamı	239
Semanur Karagözoğlu	
Entelektüel Kimlik İnşası Bağlamında Halide Nusret Zorlutuna’nın Okurluğu	255
Sena Şen Kara	
Paşa Torunu Mehmet Nâzım’dan Mavi Gözlü Dev’e: Nâzım’ın Okuma Dünyası ve Edebî Kişiliğinde Yarattığı İlham	265
Mehmet Ali Akkaya	
Safiye Erol’un Tasavvuftan Polisiye Romana Uzanan Okuma Evreni	293
Havva Yılmaz	
İki Kutup Arasında Sürekli Gerilim: Necip Fazıl’ın Okuma Planı	309
Şeyma Kısakürek Sönmezocak	
Sâmiha Ayverdi’de Kitap Okuma ve Yazma Mesuliyeti	315
Zeynep Uluant	
Sokaktaki Adamın Entelektüel Yalnızlığı: Sait Fâik ve Okuma Eylemi	333
Koray Üstün	

Mağarada Bir Yığın Kitap: Asaf Hâlet Çelebi'nin Kitaplarla ve Kütüphanelerle Çevrili Ömrü	351
Cemile Odunkıran	
Okuma Tutkusunun İzinde: Sabahattin Ali'nin Sığındığı Kitaplar	367
Hale Eren (Estekanchi)	
Gerçekçi Bir Okuryazarlığın Kemal Tahir'in Yazarlık Öyküsündeki Anlamı	381
Mehtap Gümüş	
Yazar ve Okur Olarak Haldun Taner	395
Ercan Eren	
Otodidakt Bir Okur, Okulsuz Bir Yazar: Fûruzan'da Okuryazarlığın İnşası	405
Olca Akyıldız & Bilge Ulusman	
Halk Türkülerinden İlham Alan Şair: Cahit Külebi'nin Okuma Kültürü	421
Ali Bal	
Metinlerle/Sözcüklerle Yaşamak: İlhan Berk'in Okuma Serüveni	437
Beyhan Kanter	
Çok Okuyup Az Yazan Bir Yazar: Yusuf Atılgan	451
Necip Tosun	
Kendinin Okuru: Vüs'at O. Bener'de Okuma Kültürü	481
Neşe Pelin Kaya	
Yaşam ve Metin Arasında: Nezihe Meriç'in Okuma Pratikleri ve Yazınsal Üretimi	493
Sezin Seda Altun	
Kalemle Geçen Bir Ömür: Attilâ İlhan	513
Yakup Çelik	
Kolektif Bellekten Yazınsal Dönüşüme Leyla Erbil'in Okuma Laboratuvarı	519
Emre Yolcu	
Söze Söz Katmak: Gülten Akın'ın Şiire Yolculuğu	535
Hasan Turgut	
"En Karanlık Gecelerimde..." Paris'ten Pirkanis'e Ferit Edgü'nün Okuma Günlüğü	547
Mutlu Deveci	
Tomris Uyar'ın Edebî Soyağacı	563
Zeynep Zengin	
Dizin	577

*Okuma kültürümüzün gizli kahramanları
yayıncı, editör ve çevirmenlere...*

ÖNSÖZ

Yazanların Kütüphanesi, okuma kültürü odaklı biyografik incelemelerden oluşuyor. Çalışmada, edebiyatımıza yön veren isimlerin kimleri, nasıl okudukları disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınıyor. Türk edebiyatında okuma kültürünün izlerini görünür kılmayı amaçlayan kitabımız, alana yeni bakış açıları kazandıran bir haritalama denemesi olarak düşünülebilir.

Bu kitap, “okuma kültürünü bilimsel olarak gündemde tutma” gayretimizin bir parçası olarak yürüttüğümüz editöryal çalışmaların dördüncüsü. Kütüphanecilere, edebiyatçılara ve okura ithaf ettiğimiz önceki kitaplarımızın gördüğü ilgi -özellikle *Yazanların Okuma Kültürü*’nün kısa sürede üçüncü baskıya ulaşması- elinizdeki çalışmanın ortaya çıkmasına vesile oldu.

Bu çalışma da diğerleri gibi birçok kişinin emeğiyle şekillendi. Kitabı hazırlamaya teşvik eden VBKY Yayın Danışmanı Ekrem Demirli’ye, yayın aşamasındaki destekleri için Proje Editörü Zeynep Kevser Şerefoğlu Daniş’a ve tüm yayınevi ekibine teşekkür ederim. Titiz çalışmalarıyla bilimsel nitelikten ödün vermeden keyifle okunan metinler kaleme alan kıymetli yazarlarımıza şükranlarımı sunmak ise benim için ödenmesi zevkli bir borç.

Yazanların Kütüphanesi’ni okuma kültürümüzün gizli kahramanları olan yayıncı, editör ve çevirmenlere ithaf ediyorum.

Mehlika Karagözoğlu Aslıyüksek

21.01.2026, Topkapı - İstanbul

KÜLTÜREL HAFIZANIN İZİNDE: OKUMA KÜLTÜRÜ ÜZERİNE BİR BELLEK İNŞASI

MEHLİKA KARAGÖZOĞLU ASLIYÜKSEK¹

Okuma eylemi kişinin yalnızca kendini etkileyen bireysel bir faaliyet gibi görünse de okuyanın önce yakın çevresini, sonra da içinde bulunduğu toplumu etkiler. Yıllar boyu okunacak, derslere konu olacak, kitlelerin hafızalarında yer edecek eserler üreten yazar ve şairlerin okumalarının ise bir kültürel inşa sürecinin yapı taşlarını oluşturduğu söylenebilir. Kültür bilimci Jan Assmann'ın ortaya koyduğu “kültürel hafıza” kavramı tam da burada devreye girer. Toplumlara, hafızalarını ritüeller ve kültürel aktarımlar yanında metinler yoluyla da kurar. Edebî metinler sadece bireysel yaratıcılığın ürünü değil, yazarın zihinsel arşivinde biriken okumaların sonucudur. Bu metinler toplum tarafından okunduğundaysa kültürel hafızanın sürekliliğini sağlayan yapılara dönüşür.

Dil tek sesli değildir; her söz, daha önce söylenmiş olanla ilişki içinde anlam kazanır. Metinlerarasılık yaklaşımının da işaret ettiği gibi, her metin, daha önce üretilmiş söylemlerle açık ya da örtük ilişkiler içindedir. Kendilerinden önce gelenlerle sessiz bir diyalog içinde olan edebiyatçıların eserleri de başka metinlerin yankısını taşır. Her yazar kendi görünmez kütüphanesinin içinden konuşur ve burada okuduklarından damıtarak yazdıkları entelektüel soy zincirinin halkalarına eklemlenir.

Bu bağlamda, yazarların okuduklarını araştırmak, edebî mirasın nasıl aktarıldığının ve edebiyat geleneğinin nasıl kurulduğunun yanında toplumsal zihnin hangi alt metinler aracılığıyla biçimlendiğini de sorgular. Okuma kültürümüzün beslendiği kaynakları görünür kılmayı amaçlayan bu çalışma, kültürel hafızanın nasıl kurulduğuna dair bir bellek inşası niteliği taşır.

Türkçe literatürde sınırlı kapsam ve sayıdaki okuma kültürü çalışmalarını disiplinler arası yaklaşımlarla farklı boyutlara taşımak, okuma kültürü çalışmalarına edebiyat temelli katkılar sunmak ve okuma kültürü tarihimize dair birikim oluşturmak gözle görülür bir ihtiyaçtı. Bu sebeple son iki kitabımızda² sorduğumuz soruların peşini bu çalışmada da bırakmadık: Türk edebiyatına damga vurmuş yazar ve şairlerin dünyasında kitabın ve okumanın yeri nedir? Kimleri okuyup

1. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.

2. *Türk Edebiyatında Kitap, Kütüphane ve Okuma Kültürü*, (2021). Ankara, Hece Yayınları. *Yazarların Okuma Kültürü*, (2024). İstanbul, VBKY.

etkilenmiş, kimleri örnek almış, kimlerden esinlenmişlerdir? Akım, ekol ve isimlere yaklaşımları, okuma tercihleri ve okuyuş biçimleri zaman içinde nasıl şekillenmiştir? Kütüphane ve kütüphaneciliğe bakışları nasıldır?

Mevcut kitaplarımızın devamı niteliğini de taşıyan kitabımızda yazdıklarını okuduğumuz isimlerin okuma serüvenlerinin izini sürmeye, Türk edebiyatının öncü müelliflerinin okuma haritasını çıkarmaya ve Türk okuma kültürü bellek inşasına devam ediyoruz. Önceki kitaplarda parçalarını birer birer yerleştirmeye başladığımız yapbozumuzun eksiklerini önemli ölçüde tamamlayan *Yazanların Kütüphanesi*, Türk edebiyatının önde gelen kalemlerinin okuma kültürüne dair otuz bir yazı içermektedir.

Eserde yer alan isimleri belirlerken hem uzun zaman boyunca sevilerek okunan hem okuma kültürü güçlü hem de kişisel okuma kültürüne dair verilerine erişebileceğimizden emin olduğumuz sanatçıları seçmeye özen gösterdik. Her bir edebiyatçı üzerine araştırma yapıp en iyi çalışmayı ortaya koyacak yazarlarımızın varlığı da bölümlerin belirlenmesinde etkili oldu. Edebiyatımızın okuma haritasını çıkarmaya bizi biraz daha yaklaştıran bu eserde, -tıpkı önceki kitaplarımızda olduğu gibi- kütüphanelerin temsil ettiği çoğulcu zihniyetten ilham aldık. Farklı dünya görüşlerini savunan kitapların aynı rafta yan yana durabildiği kütüphaneler gibi, kitabımızın da çok sesliliğiyle, saygının, hoşgörünün, düşünce özgürlüğünün ve demokratik kültürün somutlaşmış hâlini temsil etmesini istedik. Türkçe düşünen, hisseden ve yazan her ismin -ideolojik ayrımların ötesinde- Türk edebiyatının ayrılmaz bir parçası olduğunu ve her görüşten edebiyatçının “hepimizin” olduğunu vurgulamayı amaçladık.

Kitabımızda ele alınan bütün yazar ve şairlerin bireysel olarak farklı kaynaklardan zengin okumalar yaptıklarını; hatta tabiri caizse, şahsi edebiyatlarını oluştururken kendi terkipleri ile özel bir beslenme rejimi uyguladıklarını ifade edebiliriz. Doğum yıllarına göre kronolojik olarak sıralanan isimlerin kült isimler olması; aynı veya birbirini takip eden dönemlerin ortak kültür atmosferinde yaşamış olmaları; benzer veya zıt membalardan beslenmeleri; bir kısmının birbirleriyle tanışık, arkadaş, dost olmaları; bazıları arasında hoca-talebe, usta-çırak, rakip-hasım ilişkisinin olması, aynı dilin imkanlarını kullanarak ilham verici kurgu evrenler üretmeleri ve daha birçok sebep yazılar arasında kendiliğinden kurulan ilişki ağları oluşturmaktadır.

Birbirini okuyarak edebî akrabalıklar kuran edebiyatçılarımızın etkilenmiş olduğu isimler ile kendilerinden sonra gelen nesiller üzerindeki edebi tesirlerini takip edebileceğimiz eser, farklı isimler arasındaki fikri etkileşimleri analiz etme imkânı sunmaktadır. Tanzimat sonrası isimlerden modern dönemin öncülerine kadar geniş bir yelpazeyi ele alan bu kitap, Türk yazın dünyasındaki entelektüel sürekli ve edebiyatçılarımızın birbirleriyle olan bağlarını da görünür kılmaktadır.

Detaylı bir inceleme yapıldığında Türk edebiyatının farklı dönemlerinden ve akımlarından gelen birçok yazarın zihinsel dünyasını besleyen ortak kitaplar olduğu görülebilmektedir. Aynı kaynakları birbirinden bağımsız ya da ilişkili olarak okuyan isimler ve eserleri, edebiyat tarihimiz için yeni çıkarımlar yapabilmemize olanak sağlayacak veriler de sunmaktadır.

Edebiyatçılarımızın kolektif bir edebî bellek içinde adeta birbirleriyle konuşarak ilerledikleri Türk edebiyatının gelişimi, tesadüfî değildir. Elinizdeki kitap, bu sürecin ortak kaynaklar, etkileşimler ve entelektüel süreklilikler üzerinden şekillendiğine ilişkin bulgular içermektedir. Birbirinden bağımsız birer ‘ada’ gibi düşünülen ancak aynı ‘kita’nın farklı parçaları oldukları açık olan şair ve yazarlarımızın bu kitaptaki yazılardan derlediğim ortak noktalarına dair notlarıma burada yer vermeyi planlamıştım. Ancak daha sonra, metnin bütünlüğünü ve okurun keşif heyecanını korumak amacıyla bundan vazgeçtim. Bunun yerine kitabımızın sunduğu çerçeveyi tamamlayıcı bir işlev görebileceğini düşündüğüm birkaç soruyu sizinle paylaşmak isterim:

- Türk edebiyatına yön veren yazar ve şairlerin çocukluk ve ilk gençlik okumalarında öne çıkan ortak isimler ve eserler nelerdir?
- Aynı/farklı dönem ve eğilimlere mensup edebiyatçılar arasında tekrar eden, ortak bir okuma kanonundan söz etmek mümkün müdür?
- Yazar ve şairlerimizin beslendiği kaynaklar arasında Batı ve Doğu klasiklerinin dağılımı nasıldır?
- Edebiyatçılarımızın arasında kurulan usta-çırak, hoca-talebe ve dostluk ilişkileri edebî üretimi nasıl etkilemiştir?
- Edebiyatçılarımızın birbirlerini okuma ve değerlendirme biçimleri, edebî akrabalıklar ve karşıtlıklar üzerinden nasıl şekillenmiştir?
- Belirli isimlerin “başucu yazarı” veya “rol model” olarak öne çıktığı bir etki merkezinden söz edilebilir mi?
- Felsefî, psikolojik ve ideolojik okumalar, edebiyatçılarımızın eserlerinde nasıl bir düşünsel arka plan oluşturmuştur?
- Kadın edebiyatçıların okurluk ve yazarlık deneyimleri, ortak bir bilinç ve edebî bellek üretmiş midir?
- Edebiyatçılarımızın okuma pratikleri, yeni bir okur tipi ve okuma kültürü inşa etme çabasıyla ilişkilendirilebilir mi?

Çok katmanlı yapısıyla bu sorulara ve çok daha fazlasına cevap aradığımız kitabımızın Türk edebiyatı okuma kültürü birikiminin fark edilmesine ve yeniden düşünülmesine katkı sunmasını diliyorum.